

SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN OBEZİTEYE İLİŞKİN TUTUMLARI

Esra USTA¹, Kadriye ACAR², Dilek AYGİN³

ÖZET

Obezite gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde her geçen gün artış göstermektedir. Obezite, fizyolojik açıdan bireylerin sağlığını olumsuz yönde etkilerken aynı zamanda her kesim toplumda eğitim, istihdam, kişilerarası ilişkiler gibi alanlarda önyargılı ve ayrımcı bir tutumun sergilenmesi, psikolojik, sosyo-ekonomik sorunlara da neden olmaktadır.

Bu çalışma Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulunda öğrenim gören öğrencilerin obezite hakkında tutumlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirildi. Tanımlayıcı türdeki çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen obezite hakkında tutumu belirlemeye yönelik 25 sorudan oluşan ölçme aracıyla veriler toplandı. Puan arttıkça obezite hakkında negatif tutumun arttığı sonucuna varılmaktadır. Yaşlı Bakım (%41.3), Çocuk Gelişimi (%40.0) ve İlk ve Acil Yardım Programında (%18.7) öğrenim gören öğrencilerin %61.3'ü birinci sınıftı. Obeziteye ilişkin tutum belirleme aracından alınan puanların ortalaması 48.57 ± 13.17 olup, öğrencilerin obeziteye ilişkin tutumları yaş, Beden Kitle İndeksi, mezun olduğu lise, programı, sınıfı, anne-baba eğitim düzeyinden etkilenmemekteydi. Kadınların ve egzersiz yapmayanların, erkeklere ve egzersiz yapanlara göre daha yüksek puan aldıkları ve obeziteye ilişkin daha negatif tutum içinde oldukları belirlendi. Birinci derece akrabalarında obez biri olanların obeziteye yönelik daha pozitif tutum içinde oldukları belirlendi.

Sonuç olarak; bireyin biyo-psiko-sosyal gereksinimlerine göre ona bakım veren tüm meslek gruplarında obez bireylere yönelik önyargılı ve ayrımcı bir tutumun sergilenmemesi için farkındalığın artırılacağı eğitim faaliyetlerinin yapılmasının ve medyanın bu konuda duyarlı olması gerektiği kanısındayız.

Anahtar Kelimeler: obezite, sağlık çalışanı, tutum, ayrımcılık

THE ATTITUDES OF STUDENTS TOWARDS OBESITY IN THE VOCATIONAL COLLEGE OF HEALTH SERVICES

ABSTRACT

Obesity is increasing in developed and developing countries every day. Obesity affects the health of individuals physiologically in a negative way; at the same time in social areas such as education, employment, interpersonal relationships, and demonstrates prejudiced and discriminatory attitudes, besides all these factors cause psychological and socio-economic problems.

This study was carried out to determine the attitudes of students towards obesity in the vocational college of health services. In this descriptive study, the data were collected with a questionnaire, which is developed by the researchers and consisted of 25 questions to determine attitudes towards obesity. The increase on the total score taken from the questionnaire shows the increase of negative attitudes towards obesity. Forty-one point three percent of the sample were studying in Elderly Care Program, while 40% were from Child Development Program and 18.7% were studying First Aid and Emergency Program, besides 61.3% of the sample were 1st grade students. The average score taken from the Obesity Attitudes Questionnaire was 48.57 ± 13.17 . There wasn't any correlation between the age, body-mass index of the students, and no correlation with the high school type they have graduated, the type of the education program taken and education level of their parents as well. The scores of female students and the ones who don't exercise were found higher and they attitudes were found more negative towards obesity in comparison with male students and the ones who do exercise. However, the students who have an obese family member had more positive attitude towards obesity.

Consequently, it was concluded that in all professions which provide healthcare for the individuals' biopsychosocial needs should avoid prejudiced and discriminatory attitudes against obese persons. Educational activities should be carried out to raise the awareness on this subject and media is required to be sensitive about obesity.

Keywords: obesity, healthcare professional, attitude, discrimination

¹ Öğr.Gör.MSc, Düzce Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, esrakilikioğlu@düzce.edu.tr (555 280 16 91)

² Uzm.Hemş, Sakarya Üniversitesi Hemşirelik Doktora Öğrencisi, kadriyeacar@outlook.com

³ Doç.Dr, Sakarya Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, daygin@sakarya.edu.tr

Giriş

Son yıllarda prevalansı çığ gibi artan obezite, çağımızın hastalığı haline gelmiştir. Ulusal Sağlık ve Beslenme İnceleme Kurulu (NHANES)'na göre, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1999–2000 yıllarında obezite oranı %27.5 iken, bu oran 2009-2010 yıllarında %35.5'e yükselmiştir (Arık, Türk ve Süner, 2010; Ogden, Lamb, Carroll ve Flegal, 2010). Obezite önlenemez bir hastalık olmasına rağmen, Dünya genelinde 1980 den bu yana yaklaşık olarak iki kat artmıştır (World Health Organization-WHO, 2014). Ülkemizde de, Türkiye Diyabet Epidemiyoloji Araştırma Projesi-II (TURDEP-II) çalışmasında, toplum genelinde obezite prevalansı %35 olarak bulunmuştur (T.C . Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2010).

Obezitenin meydana gelmesinde, diyet ve fiziksel aktivite gibi enerji dengesi üzerinde önemli etkiye sahip faktörlerin yanı sıra; sosyal, çevresel, davranışsal, genetik ve fizyolojik faktörlerin de obezitenin artışında önemli rolü vardır (National Health and Medical Research Council-NHMRC, 2013). Obezitede temel neden, alınan ve harcanan kalori arasında bir enerji dengesizliği olmasıdır (WHO, 2014). Bunun yanı sıra teknolojideki gelişmelerle birlikte çeşitli iş alanlarında insan gücüne dayalı sistemin yerini makinelere bırakması, boş zaman geçirmek için teknolojik ürünlerin daha fazla tercih edilmeye başlanması ve kalori, yağ, tuz, şeker oranı yüksek, lif oranı düşük hazır yiyeceklerin yaygınlaşmasıyla gelişen sağlıksız beslenme biçimi obezite prevalansını artıran nedenlerin başında gelmektedir (Türkiye Endokrinoloji ve Metabolizma Derneği-TEMED, 2014; WHO, 2014). Obezite, kardiyovasküler hastalık, hipertansiyon, diyabet gibi çeşitli kronik hastalıklar ve bazı kanser türlerinin riskini artırdığı (Patel, Hildebrand ve Gapstur, 2014), anksiyete, depresyon, benlik saygısında azalma, kas-iskelet ağrısı, uyku apnesi gibi birçok fiziksel ve mental problemlere neden olduğu (Yen, Liu, Ko ve Wu, 2014) için komplikasyon ve mortalite oranı yüksek bir sağlık sorunudur (Patel ve ark., 2014).

Obezitenin bir sağlık sorunu olmasının yanında obez kişiler çevreden gelen olumsuz, önyargılı tutum ve davranışlara mağruz kalmaktadır. Bu kişilere karşı sergilenen olumsuz tutumlar hem bireyleri hem de bireylere karşı yapılan davranışları etkilemektedir (Jay ve ark., 2009; Sikorski ve ark., 2013). Obez bireyler fazla kilonun getirdiği komplikasyonlar ile baş ederken, başkalarının olumsuz tutum ve davranışlardan kaynaklanan, psikolojik ve sosyolojik sorunlarla da baş etmek zorunda kalmaktadır. Bu bireyler iş, eğitim, sağlık ve diğer alanlarda karşılaştıkları problemler, bilinçli veya önyargılı davranışlar nedeniyle zor zamanlar geçirmekte, kendilerini toplum dışına itmektedirler (Yılmaz ve Dinç, 2010).

Obezite çocukluk çağından, yetişkin ve yaşlılığa kadar tüm yaş gurubunda epidemik bir sağlık sorunu haline gelmiştir. Toplumun her kesiminde görülen bu sorunla ilgili özellikle de topluma hizmet veren meslek gruplarının tutum ve davranışları obez bireylerin sağlık durumu açısından oldukça önemlidir. Bu çalışma; sağlık alanında çalışacak meslek üyesi yetiştiren Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulunda öğrenim gören öğrencilerin obezite hakkındaki tutumlarını belirlemek ve farkındalıklarını arttırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yöntem

Bu çalışma Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulunda (SHMYO) öğrenim gören önlisans öğrencilerinin obezite hakkındaki tutumlarını belirlemek ve farkındalıklarını arttırmak amacıyla gerçekleştirilmiş tanımlayıcı türdedir. Çalışmanın evrenini, bir devlet üniversitesinin SHMYO'nda 2014-2015 eğitim-öğretim yılında öğrenimini sürdüren öğrenciler oluşturdu. Belirtilen dönemde SHMYO'da Yaşlı Bakım Programında (n=66), Çocuk Gelişimi Programında (n=80), İlk ve Acil Yardım Programında (n=34) olmak üzere toplam 180 öğrenci kayıtlı olup, öğrencilerin çalışmaya katılmak istememeleri, sağlık sorunları nedeniyle okulda bulunmaması ve okula gelmemeleri gibi nedenlerle toplam 155 öğrenci örneklem grubunu oluşturdu. Veriler üniversitenin yönetiminden yazılı izin ve öğrencilere çalışmanın amacı açıklanarak sözlü olarak izinleri alındıktan sonra 2015 yılı Ocak ayında araştırmacılar tarafından hazırlanan soru formu kullanılarak toplandı. Soru formunda sosyo-demografik özellikler, beslenme alışkanlıkları, egzersiz yapma durumu, ailede ve özgeçmişte obezite varlığı, obezite hakkındaki tutumları belirleyecek sorulara yer verildi. Öğrencilerin obezite hakkındaki tutumlarını belirlemeye yönelik olarak düzenlenen ölçme aracı katılıyorum ve katılmıyorum şeklinde cevaplanabilecek 25 sorudan oluşmaktadır. Her olumsuz tutum yönündeki cevabın değeri 4 puan olup en yüksek 100 puan alınmaktadır. Puan arttıkça obezite hakkında negatif tutumun arttığı sonucuna varılmaktadır.

Veriler kodlanarak bilgisayar ortamında bir istatistik programıyla değerlendirildi. Sürekli değişkenler ortalaması±standart sapma veya ortanca [çeyreklikler arası genişlik]; kategorik değişkenler sayı ve yüzde ile gösterildi. Değişkenlerin dağılımının normal olup olmadığını değerlendirmek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri kullanıldı. İstatistiksel karşılaştırmalarda normal dağılım gösteren değişkenlerde Bağımsız iki örneklem t testi ve One-Way ANOVA, normal dağılım göstermeyen değişkenlerde Mann-Whitney-U ve Kruskal-Wallis H testi kullanıldı. Sürekli değişkenler arasındaki ilişki Pearson korelasyon testi kullanılarak değerlendirildi. İstatistiksel anlamlılık için güven aralığı <0,05 olarak belirlendi.

Bulgular

Yaş ortalaması 19.64±2.64 olan öğrencilerin, %83.2'si kadın, %98.1'i bekar, %54.8'i Meslek Lisesi mezunudur. Yaşlı Bakım Programı (%41.3), Çocuk Gelişimi Programı (%40.0), İlk ve Acil Yardım Programında (%18.7) öğrenim gören öğrencilerin %61.3'ü 1. sınıftır. Öğrencilerin çoğunun aile gelirleri giderlerine denk (%69.0) olup anne (%74.2) ve babası (%70.3) ilköğretim mezunudur (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyo-demografik Özellikleri (n=155)

Sosyo-Demografik Özellikler		n	%
Yaş (Ort±SS yıl)	19.64±2.64	(Min-Max: 17 -35)	
Cinsiyet	Kadın	129	83.2
	Erkek	26	16.8
Medeni Durum	Bekar	152	98.1
	Evli	3	1.9
Mezun Olunan Lise	Meslek Lisesi	85	54.8
	Anadolu/Düz/Fen Lisesi	70	45.2
Eğitim Görülen Bölüm	Yaşlı Bakım Programı	64	41.3
	Çocuk Gelişimi Programı	62	40.0
	İlk ve Acil Yardım Programı	29	18.7
Öğrenim Görülen Sınıf	1.Sınıf	95	61.3
	2.Sınıf	60	38.7
Anne Eğitim Düzeyi	Okur-Yazar Değil	21	15.5
	İlk Öğretim	115	74.2
	Lise	16	10.3
Baba Eğitim Düzeyi	İlk Öğretim	109	70.3
	Lise-Üniversite	46	29.7
Aile Gelir Durumu	Gelir Giderden Az	37	23.9
	Gelir Gidere Denk	107	69.0
	Gelir Giderden Fazla	11	7.1

Beden Kitle İndeksi (BKİ) ortalaması 21.29±2.92 olan öğrencilerin %74.8'inin normal kilolu olduğu ve çocukluk-ergenlik döneminde kilolu olanların oranının %29 olduğu belirlendi. Beslenme alışkanlıkları yönünden ise öğrencilerin %29'u şimdiye kadar hayatlarının herhangi bir evresinde diyet yaptığını, %7.7'sinin yediklerinin kalorisini hesapladığını, %16.8'i de düzenli egzersiz yaptığını bildirdi. Öğrencilerin %34.8'inin kilo takipleri için düzenli olarak tartıldıkları, yaklaşık yarısının da (%42.6) ayda bir kez tartılma alışkanlığı olduğu belirlendi. Öğrencilerin ailelerinde obez birinin olma durumu incelendiğinde; %5.9'unun birinci derece akrabalarında, %23.2'sininde ikinci derece akrabalarında obez birinin olduğu görüldü (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin Obezite, Kilo Takibi, Beslenme Alışkanlıklarına Yönelik Özellikleri (n=155)

Özellikler		n	%
BKİ (Ort±SS)	21.29±2.92	(Min-Max: 15.22-34.48)	
BKİ	Zayıf<18.50	25	16.1
	Normal 18.50-24.99	116	74.8
	Kilolu-Obez ≥25.00	14	9.0
Diyet Yapmış Olmak	Evet	45	29.0
	Hayır	110	71.0

Yiyeceklerin Kalorisini Hesaplamak	Evet	12	7.7
	Hayır	143	92.3
Egzersiz Yapmak	Evet	26	16.8
	Hayır	129	83.2
Düzenli Olarak Tartılmak	Evet	54	34.8
	Hayır	101	65.2
Tartılma Sıklığı	Haftada Bir Kez	27	17.4
	Ayda Bir Kez	66	42.6
	Yılda Birkaç Kez	62	40.0
Kilolu Olunan Bir Dönemin Olması	Evet	45	29.0
	Hayır	110	71.0
Ailede Obez Birinin Olması	Evet	9	5.8
	Hayır	146	94.2
İkinci Derece Akrabalarda Obez Birinin Olması	Evet	36	23.2
	Hayır	119	76.8

Öğrencilerin obeziteye ilişkin tutum sorularına verdikleri yanıtların dağılımlarına ve puan ortalamalarına Tablo 3'de yer verildi. Bu yanıtlar incelendiğinde; öğrencilerin %72.3'ü obez insanları çok sevmediklerini, %60'ı obez birini karşı cins olarak çekici bulmadığını, %89.7'si obez bir insanla evlenmeyi düşünmediğini bildirdi. Obez bir yetişkin/çocuğa bakım verme yönünden cevaplar incelendiğinde ise; çalışma grubunun %78.1'i obez yetişkin/çocuğa bakım vermektten hoşlanırken, yarısından fazlası (%61.3) bakım vermeyi ilgilenmeyi yorucu olarak değerlendirdi. Genel olarak obez insanların kişilik özelliklerine yönelik sorularda da; obez insanların sosyal olmadığı (%75.5), içine kapanık olduğu (%74.2), özgüvenlerinin düşük olduğu (%70.3) ve obezlerin aslında üzgün olduğu ancak bu durumu kapatmak için mutluluk maskesi taktıkları (%56.1) şeklinde yanıtlara rastlandı. Obeziteye ilişkin tutum belirleme aracı 100 puan üzerinden değerlendirildiğinde, öğrencilerin aldıkları puanların ortalamasının 48.57±13.17 olduğu görüldü (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin Obeziteye İlişkin Tutum Sorularına Verdikleri Yanıtların Dağılımı (n=155)

Obezite İle İlgili Tutum Soruları ve Cevapları	Katılıyorum		Katılmıyorum		Ort±SS
	n	%	n	%	
Kilo aldığım zaman kendimden tiksiniyorum.	56	6.1	99	63.9	1.45±1.93
Kilo almam çok da kötü, korkunç bir durum değildir.	91	8.7	64	41.3	1.65±1.98
Hayatımın herhangi bir döneminde obez olmayla ilgili endişelerim var.	43	7.7	112	72.3	1.11±1.80
Obez bir insanla evlenebileceğimi düşünüyorum.	16	0.3	139	89.7	3.59±1.22
Obez insanları karşı cins olarak çekici bulmuyorum.	93	0.0	62	40.0	2.40±1.97
Obez bir çocuğumun olmasını istemem.	137	8.4	18	11.6	3.54±1.29
Obez insanları gerçekten çok seviyorum.	43	7.7	112	72.3	2.89±1.80
İşveren olsam obez insanları işyerimde çalıştırmak istemem.	38	4.5	117	75.5	0.98±1.73
Obez bir sağlıklı/hasta çocuğa/yetişkine bakım vermektten onunla ilgilenmekten hoşlanmıyorum.	34	1.9	121	78.1	0.88±1.66
Obez bir sağlıklı/hasta çocuğa/yetişkine bakım vermeyi fiziksel olarak çok yorucu buluyorum.	95	1.3	60	38.7	2.45±1.95
Obez sağlıklı/hasta çocuğa/yetişkine bakım vermek beni rahatsız etmez.	122	8.7	33	21.3	0.85±1.64
Obez insanlar toplumdaki izole edilmeliler.	9	5.8	146	94.2	0.23±0.94
Obez insanlar genellikle normal kilolu ve zayıflardan daha tembeldirler.	76	49.0	79	51.0	1.96±2.01
Obez insanlar genellikle sosyaldır.	38	24.5	117	75.5	3.02±1.73

Obez insanların çok azı kilolarından utanır.	82	52.9	73	47.1	1.88±2.00
Sokakta yürürken obez birini görünce dönüp tekrar tekrar bakarım.	29	18.7	126	81.3	0.75±1.57
Obez insanların iş bulmalarının çok zor olmadığını düşünüyorum.	61	39.4	94	60.6	2.43±1.96
Obez birinin plajda mayo giyip güneşlenmesi bence iğrenç bir durumdur.	75	48.4	80	51.6	1.94±2.01
Çoğu obez insan kendinden memnun değildir.	140	90.3	15	9.7	3.61±1.19
Obez insanlar diğer insanlardan daha içine kapanıktırlar.	115	74.2	40	25.8	2.97±1.76
Obez insanların diğer insanlara göre öz güvenlerinin daha yüksek olduğunu düşünürüm.	46	29.7	109	70.3	2.81±1.83
Obez insanlarla sınırlarımı paylaşabilirim.	123	79.4	32	20.6	0.83±1.62
Arkadaş grubumda obez arkadaşlarımın olmasını istemem.	16	10.3	139	89.7	0.41±1.22
Arkadaş grubumda obez insanları güvenilir bulurum.	89	57.4	66	42.6	1.70±1.98
Obezlerin aslında kiloları yüzünden çok üzgün olduklarını bu durumu kapatmak için mutluluk maskesi taktıklarını düşünüyorum.	87	56.1	68	43.9	2.25±1.99
Toplam					48.57±13.17 (Min-Max: 20-88)

Çalışmada öğrencilerin obeziteye ilişkin tutumlarını etkileyebileceği düşünülen bazı sosyo-demografik özellikleri ile obezite puanları incelendiğinde; yaş ($r=-0.020$, $p=0.83$), medeni durum ($U=186.0$, $p=0.59$), mezun olunan lise ($t=-0.492$, $p=0.62$), eğitim görülen bölüm ($f=1.267$, $p=0.29$), öğrenim görülen sınıf ($t=-0.024$, $p=0.98$), anne-baba eğitim düzeyi ($f=0.131$, $p=0.88$; $t=0.081$, $p=0.94$), aile gelir durumunun ($\chi^2KW=2.373$, $p=0.31$) obeziteye ilişkin tutum üzerinde etkili olmadığı belirlendi. Cinsiyetler açısından obezite tutumu değerlendirildiğinde ise; kadınların erkeklere göre obezite tutum puanlarının daha yüksek olduğu yani kadınların erkeklere göre daha negatif tutum içinde oldukları belirlendi ($t=2.503$, $p=0.01$) (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özellikleri İle Obezite Tutum Puanlarının Karşılaştırılması (n=155)

Sosyo-Demografik Özellikleri		n	Tanımlayıcı İstatistik*	Test İstatistiği	p
Cinsiyet	Kadın	129	49.74±13.32	t=2.503	0.01
	Erkek	26	42.77±10.84		
Medeni Durum	Bekar	152	48.0[19.0]	U=186.0	0.59
	Evli	3	40.0[44.0]		
Mezun Olunan Lise	Meslek Lisesi	85	48.09±11.65	t=-0.492	0.62
	Anadolu/Düz/Fen Lisesi	70	49.14±14.88		
Eğitim Görülen Bölüm	Yaşlı Bakım Prog.	64	50.06±13.89	f=1.267	0.29
	Çocuk Gelişimi Prog.	62	48.52±13.13		
	İlk ve Acil Yardım Prog.	29	45.38±11.33		
Öğrenim Görülen Sınıf	1.Sınıf	95	48.55±12.62	t=-0.024	0.98
	2.Sınıf	60	48.60±14.11		
Anne Eğitim Düzeyi	Okur-Yazar Değil	21	48.00±11.13	f=0.131	0.88
	İlk Öğretim	115	48.87±13.22		
	Lise	16	47.25±16.08		
Baba Eğitim Düzeyi	İlk Öğretim	109	48,62±12,41	t=0.081	0.94
	Lise-Üniversite	46	48,43±14,95		
Aile Gelir Durumu	Gelir Giderden Az	37	48.0[16.0]	$\chi^2KW=2.373$	0.31
	Gelir Gidere Denk	107	48.0[20.0]		
	Gelir Giderden Fazla	11	22.0[20.0]		
Yaş	19.64±2.64	155	48.57±13.17	r=-0.020	0.83

*Ortalama±Standart Sapma veya Ortanca [Çeyreklikler arası genişlik]

Öğrencilerin obezite, kilo takibi, beslenme alışkanlıkları gibi özellikleriyle obezite tutum puanları arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; BKİ ($r=0.092$, $p=0.26$; $f=0.638$, $p=0.53$), şimdiye kadar hayatlarının herhangi bir evresinde diyet yapmış olmak ($t=1.987$, $p=0.05$), yiyeceklerin kalorisini hesaplamak ($U=854.0$, $p=0.98$), düzenli kilo takibi yapmak ($t=-1.007$, $p=0.32$) gibi özelliklerin obezite tutum puanını etkilemediği, aradaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görüldü. Ancak düzenli egzersiz yapan öğrencilerin obezite tutum puanlarının egzersiz yapmayanlara göre daha düşük olduğu yani obeziteyle ilişkili daha pozitif tutum içinde oldukları saptandı ($t=-3.073$, $p=0.003$). Öğrencilerin çocukluk ve ergenlik döneminde kilolu olmaları ($t=1.001$, $p=0.32$) ya da ikinci derece akrabalarında obez birinin olması ($t=-0.583$, $p=0.56$) obezite tutum puanlarını etkilemezken, birinci derece akrabalarında obez birinin olması ($U=386.0$, $p=0.004$) obeziteye yönelik daha olumlu tutum içinde olmalarını sağlamaktadır (Tablo 5).

Tablo 5. Öğrencilerin Obezite, Kilo Takibi, Beslenme Alışkanlıklarına Yönelik Özellikleri İle Obezite Tutum Puanlarının Karşılaştırılması (n=155)

Özellikler		n	Tanımlayıcı İstatistik*	Test İstatistiği	p
Diyet Yapmış Olmak	Evet	45	51.82±12.76	t=1.987	0.05
	Hayır	110	47.24±13.16		
Yiyeceklerin Kalorisini Hesaplamak	Evet	12	44.0[22.0]	U=854.0	0.98
	Hayır	143	48.0[20.0]		
Egzersiz Yapmak	Evet	26	43.23±8.69	t=-3.073	0.003
	Hayır	129	49.64±13.67		
Düzenli Olarak Tartılmak	Evet	54	47.11±12.64	t=-1.007	0.32
	Hayır	101	49.35±13.44		
Tartılma Sıklığı	Haftada Bir Kez	27	47.26±12.41	f=0.732	0.49
	Ayda Bir Kez	66	47.65±13.66		
	Yılda Birkaç Kez	62	50.13±13.01		
Kilolu Olunan Bir Dönemin Olması	Evet	45	50.22±11.14	t=1.001	0.32
	Hayır	110	47.89±13.90		
Ailede Obez Birinin Olması	Evet	9	44.0[8.0]	U=386.0	0.004
	Hayır	146	48.0[20.0]		
İkinci Derece Akrabalarda Obez Birinin Olması	Evet	36	47.44±14.22	t=-0.583	0.56
	Hayır	119	48.91±12.88		
BKİ	Zayıf<18.50	25	45.92±13.27	f=0.638	0.53
	Normal 18.50-24.99	116	48.97±13.45		
	Kilolu-Obez ≥25.00	14	50.00±10.61		
BKİ	21.29±2.92	155	48.57±13.17	r=0.092	0.26

*Ortalama±Standart Sapma veya Ortanca [Çeyreklikler arası genişlik]

Tartışma

Son yıllarda obezite artış hızındaki yavaşlamaya rağmen, obezite prevalansının halen yüksek olması, ciddi ve maliyeti yüksek sağlık sorunlarına neden olması gibi nedenlerle obezite toplumlarda öncelik verilen epidemik bir problem haline gelmiştir. (Boles, Adams, Gredler ve Manhas, 2014). Bu problemle başa çıkmada önemli rolü olan sağlık çalışanlarının obez bireylere karşı negatif tutumu bu bireylerin optimal hizmet almasının önüne geçebilmektedir (Watson, Oberle ve Deutscher, 2008). Sağlık çalışanlarının obez hastaya yönelik tutumlarını inceleyen bazı çalışmalarda hekimlerin %40'ının negatif tutum içinde oldukları, hemşirelere seçim sansı verilse %45,8'inin obez hastaya bakım vermeyi tercih etmeyecekleri, yine hemşirelerin %52'sinin obez hastaya bakım vermede isteksiz olduğu gösterilmiştir (Jay ve ark., 2009; Poon ve Tarrant, 2009, Usta ve Akyolcu 2014). Literatüre benzer şekilde bu çalışmada da öğrencilerin obezite tutum puanlarının ortalamasının 100 puan üzerinden 48.57±13.17 olduğu görüldü. İnsana hizmet veren meslek grupları açısından düşünüldüğünde öğrencilerin obez kişilere yönelik tutumlarının pozitif olmadığı görüldü.

Dünya Sağlık Örgütü BKİ 25,0-29,9 kg/m² aralığında olanları fazla kilolu ve 30.0 kg/m² ve daha üstü olan kişileri obez olarak sınıflandırmaktadır (Patel ve ark., 2014). Türkiye’de Sağlık Bakanlığı Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü’nün yaptığı çalışmada 19 yaş ve üzeri tüm bireylerin BKİ ortalaması DSÖ sınıflamasına göre hafif şişmanlık düzeyinde olduğu, yetişkin bireylerde obezite görülme sıklığının %30.3, hafif şişmanlık görülme sıklığının %34.6 olduğu ortaya çıkmıştır (Sağlık Bakanlığı Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü, 2014). Bu çalışma sonucunda öğrencilerin; %16.1’inin zayıf, %74.8’inin normal, %9’unun fazla kilolu ve obez olduğu görülmüştür. Sağlık Bakanlığı verileriyle karşılaştırıldığında sonuçlar genel Türkiye obezite sıklığına göre düşük bulunurken çocukluk-ergenlik döneminde kilolu olduğunu belirtenlerin oranının (%29) Türkiye obezite sıklığına yakın olduğu görülmüştür. Burada hatırlamaya bağlı faktörlerin etkili olduğu düşünüldü.

Genel toplumdaki kilo alma korkusu, kilo aldığı anda çekiciliğini ve güzelliğini kaybedeceğini düşünen kadınlarda daha fazla görüleceğinden kadınlar bu durumu daha çok sorun haline getirmektedir (Sikorski ve ark., 2013). Genellikle kadınların obez bireylere karşı daha negatif tutum içinde oldukları, ayrıca kiloları ne olursa olsun, kilo durumundan memnuniyetsizliklerini erkeklere göre daha yüksek düzeyde gösterdiği bilinmekte olup (Hansson ve Rasmussen, 2014) bu çalışmada sosyo-demografik özellikler açısından incelendiğinde sadece kadın olmanın obeziteye yönelik negatif tutuma neden olduğu görüldü.

Fazla kilolu veya obez olmanın birçok karmaşık sebebi olabilir. Diyet ve fiziksel aktivite enerji dengesi için çok önemli etkiye sahipken, sosyal, çevresel, davranışsal, genetik ve fizyolojik faktörlerin önemi de büyüktür (NHMRC, 2013). Son 20-30 yılda insanların fiziksel, sosyal ve ekonomik koşullarının değişmesi, diyetlerinde, fiziksel aktivitelerinde tutum ve davranışlarının değişmesine neden olmuştur. Obezite bireyin fiziksel aktivitesi, diyeti ve yaşam tarzı ile ilgili önemli bilgi verir (Devaux, Sassi, Church, Cecchini ve Borgonovi, 2011). Özellikle de fiziksel aktivite ve diyet gibi obezitenin değiştirilebilir risk faktörlerini anlamak çok önemlidir (Fogelholm, 2010; Sarma, Zaric, Campbell ve Gilliland, 2014). Yapılan bu çalışmada düzenli egzersiz yapmanın obezite tutumunu pozitif yönde etkilediği görüldü.

Toplumda obez bireylerin normal kilodaki bireylere göre daha tembel olduğu kanısı oldukça yaygındır (Sikorski ve ark., 2013). Bu çalışmada öğrencilerin %76’sı obez kişileri tembel bulduğunu belirtirken, obez insanların sosyal olmadığı, içine kapanık olduğu, özgüvenlerinin düşük olduğu gibi olumsuz düşünce oranlarının sağlık alanında hizmet verecek kişilerde olmaması gereken derecede ve oldukça yüksek olduğu gözle çarpılmaktadır.

Obezite hakkındaki tutum ve davranışları obezitenin engellenebilir bir durum olduğu düşüncesi etkilemektedir (Yılmaz ve Dinç, 2010; Hansson ve Rasmussen, 2014). Bu nedenle obez bireyler eğitim, sağlık ve çalışma hayatında damgalama, ötekileştirilme gibi ayrımcılıklara, önyargılı negatif tutumlara maruz kalmaktadır (Hansson ve Rasmussen, 2014). Genel olarak toplumda obez bireylerin düşünülmemesi, obez kişilerin bakımını sağlayacak uygun ekipmanın olmaması ve obez bireylerin tedavilerinin normal kilodaki bireylere göre zor olması, obezite komplikasyon oranının yüksek olması gibi nedenlere bağlı olarak sağlık çalışanlarının obez bireylere karşı olumsuz tutum sergilediği düşünülmektedir. Bunun sonucu olarak obez bireyler kendileri ile dalga geçileceği endişesiyle yapılabilecek bir çok hizmeti almaktan geri kalmaktadır (Sikorski ve ark., 2013). Bu çalışmada da öğrencilerin çoğunun obez insanları çok sevmediği, çekici bulmadığı, bakım vermeyi ve obez biriyle ilgilenmeyi yorucu bulduğunu belirttiği görüldü. Obez bireylerin en üst düzeyde sağlık hizmeti alabilmesini sağlamak ve tüm bireylere eşit şekilde, önyargısız davranış sergilemek için öncelikle olumsuz düşüncelerden arınmak gerekmektedir. Bu durum da ancak eğitim programlarında bu konunun işlenmesi ve düşünce değişikliği yaratacak müfredatların uygulanmasıyla mümkün olacaktır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada sağlık hizmetleri meslek yüksek okulu öğrencileri arasında obeziteye karşı negatif bir tutumun hakim olduğu görülmüştür. Obezitenin endemik bir hastalık olması nedeniyle toplumda obezite oranının giderek artacağı ve obez bireylerin hayatlarının her alanında sağlık çalışanlarının hizmetine ihtiyaç duyacağı düşünülürse bu bireylerin optimal düzeyde hizmet almaları için; sağlık alanında çalışmak üzere öğrenim gören bütün öğrencilere gerekli eğitimin verilerek bu bireylerde obezite farkındalığının sağlanması ve obez bireylere karşı oluşabilecek olumsuz tutum ve davranışların önlenmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

- Arık, M. K., Türk, N., Süner, A. (2010). Safra Kesesi Ameliyatı Olan Hastalarda Metabolik Sendrom Görülme Sıklığı. *Göztepe Tıp Dergisi* 25(4), 158-163.
- Boles, M., Adams, A., Gredler, A., Manhas, S. (2014). Ability Of A Mass Media Campaign To Influence Knowledge, Attitudes, And Behaviors About Sugary Drinks And Obesity. *Prev Med.* 67, 40-45.
- Devaux, M., Sassi, F., Church, J., Cecchini, M., Borgonovi, F. (2011). Exploring the Relationship Between Education and Obesity. *OECD Journal: Economic Studies* (1), 121-159.

- Fogelholm, M. (2010). Physical Activity, Fitness And Fatness: Relations To Mortality, Morbidity And Disease Risk Factors. A Systematic Review. *Obes Rev.* 11(3), 202-221.
- Hansson, L. M., Rasmussen, F. (2014). Attitudes Towards Obesity In The Swedish General Population: The Role Of One's Own Body Size, Weight Satisfaction, And Controllability Beliefs About Obesity. *Body Image*, 11(1), 43-50.
- Jay, M., Kalet, A., Ark, T., McMacken, M., Messito, M. J., Richter, R., Schlair, S., Sherman, S., Zabar, S., Gillespie, C. (2009). Physicians' Attitudes About Obesity And Their Associations With Competency And Specialty: A Cross-Sectional Study. *BMC Health Serv Res.* Jun 24;9(106), 1-11.
- National Health and Medical Research Council-NHMRC. (2013). Clinical Practice Guidelines For The Management Of Overweight And Obesity In Adults, Adolescents And Children In Australia. https://www.nhmrc.gov.au/guidelines-publications/n57_adresinden_30.12.2014 tarihinde alınmıştır.
- Ogden, CL., Lamb, MM., Carroll, MD., Flegal, KM. (2010). Obesity And Socioeconomic Status In Adults: United States, 2005-2008. *NCHS Data Brief.* Dec;(50), 1-8.
- Patel, AV., Hildebrand, JS., Gapstur, SM. (2014). Body Mass Index And All-Cause Mortality In A Large Prospective Cohort Of White And Black U.S. Adults. *PLoS One.* 9(10), e109153.
- Poon, M., Tarrant, M. (2009). Obesity: Attitudes Of Undergraduate Student Nurses And Registered Nurses. *Journal Of Clinical Nursing*, 18(16), 2355-2365.
- Sağlık Bakanlığı Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü (2014). *Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması 2010: Beslenme Durumu ve Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi Sonuç Raporu*. Sağlık Bakanlığı Yayın No: 931, Ankara.
- Sarma, S., Zaric, G. S., Campbell M. K., Gilliland, J. (2014). The Effect Of Physical Activity On Adult Obesity: Evidence From The Canadian NPHS Panel. *Econ Hum Biol.* 14, 1-21.
- Sikorski, C., Lupp, M., Glaesmer, H., Brähler, E., König, H. H., Riedel-Heller, S. G. (2013). Attitudes Of Health Care Professionals Towards Female Obese Patients. *Obes Facts.*, 6(6), 512-22.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2010). *Türkiye Obezite ile Mücadele ve Kontrol Programı (2010-2014)*. Sağlık Bakanlığı Yayınları, No. 773.
- Türkiye Endokrinoloji ve Metabolizma Derneği-TEMED, (2014). *Obezite Tanı ve Tedavi Kılavuzu*. Ankara: Miki Matbaacılık.
- Usta, E., Akyolcu, N. (2014). Cerrahi Hemşirelerinin Fazla Kilolu/ Obez Hasta Bakımına İlişkin Bilgi ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi. *F.N. Hem. Derg.* 22 (1), 1-7.
- Watson, L., Oberle, K., Deutscher, D. (2008). Development And Psychometric Testing Of The Nurses' Attitudes Toward Obesity And Obese Patients (NATOOPS) Scale. *Research in Nursing & Health*, 31, 586-593.
- World Health Organization (WHO). (2014). Obesity And Overweight. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs311/en/> adresinden 20 Aralık 2014 tarihinde alınmıştır.
- Yen, C. F., Liu, T. L., Ko, C.H., Wu, Y. Y. (2014). Cheng Cpmmediating Effects Of Bullying Involvement On The Relationship Of Body Mass Index With Social Phobia, Depression,Suicidality, And Self Esteem And Sex Differences In Adolescents In Taiwan. *Child Abuse Negl.* Mar;38(3), 517-526.
- Yılmaz C. Y., Dinç, Z. F. (2010). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda Öğrenim Gören Genç Kadın ve Erkek Öğrencilerin Kilofobi Düzeylerinin Karşılaştırılması. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 29-34.